TAH

TAH — Centre for Innovations in Technology, Art, and Humanities

Postoje českého spisovatelstva k AI

Dotazníkové šetření mezi českou literární komunitou

Centrum TAH ve spolupráci s Edinburgh Futures Institute

Zpracovali:
Karel Piorecký | Ústav pro českou literaturu, AV ČR
Marcel Kraus | Centrum TAH

Srpen–říjen 2025

Marcel Kraus, Centrum TAH

Umělá inteligence vstupuje do všech oblastí naší společnosti a kultura není výjimkou. V Centru TAH věříme, že technologické inovace mají největší smysl tehdy, když vznikají v dialogu s těmi, kterých se bezprostředně týkají. Proto jsme se před přípravou kurzu AI & Literatura rozhodli naslouchat spisovatelské komunitě.

Toto šetření vzniklo jako přípravný krok pro kurz AI & Literatura, který Centrum TAH realizuje v rámci TAH Impact Academy. Jeho cílem není propagovat ani démonizovat AI, ale vytvořit prostor pro informovaný, kritický a zodpovědný přístup k této technologii. Jsme přesvědčeni, že právě v dialogu mezi technologiemi, uměním a humanitními vědami vznikají nejcennější odpovědi na výzvy naší doby.

Děkujeme respondentům za otevřenost, Asociaci spisovatelů ČR za distribuci dotazníku a týmu kurzu AI & Literatura – Anně Štádlerové, Michaele Liegertové, Ondřejovi Hráchovi, Rudolfovi Rosovi, Gabriele Kadlecové a Janu Besedovi.

Tato studie je začátkem dlouhodobých aktivit, kterými budeme mapovat proměny kulturního světa v éře AI.

Marcel Kraus
ředitel, Centrum TAH

TAH Centre for Innovations in Technology, Art, and Humanities

Caroline Parkinson, Edinburgh Futures Institute

The intersection of artificial intelligence and creative writing presents unique challenges and opportunities that transcend national boundaries. At Edinburgh Futures Institute, we are committed to understanding how emerging technologies can support creative practice while ensuring that human agency, authenticity, and cultural diversity remain at the heart of artistic expression.

Our collaboration with TAH Centre on this survey reflects a shared belief that the future of literature in the age of AI must be shaped by writers themselves, not imposed upon them. The Czech literary community's thoughtful and nuanced responses demonstrate that responsible adoption of AI into creative practice requires discussion, education, ethical frameworks, and legal clarity – precisely what the AI & Literature course aims to provide.

We look forward to continuing this partnership and expanding these insights, building a future where technology serves human creativity rather than replacing it.

Caroline Parkinson
Director of Creative, Edinburgh Futures Institute

THE UNIVERSITY of EDINBURGH
Edinburgh Futures Institute

Centrum TAH

Centrum TAH (TAH - Centre for Innovations in Technology, Art, and Humanities) je spolek a inovační centrum věnované rozvoji spolupráce nových technologií, umění a humanitních věd. Naše mise spočívá v interdisciplinárním propojení těchto oblastí s cílem vytvářet odpovědné, etické a kulturně relevantní přístupy k technologickým inovacím, které určují naši budoucnost.

Edinburgh Futures Institute

Edinburgh Futures Institute (EFI) je prestižní výzkumné a vzdělávací centrum Univerzity v Edinburghu, zaměřené na spolupráci s průmyslem, výzkumníky, studenty a širší veřejností při zkoumání společenských výzev a budoucích scénářů vývoje společnosti. Spolupráce Centra TAH a EFI na tomto výzkumu představuje počátek partnerství s potenciálem mezinárodního rozšíření této vzdělávací aktivity.

TAH Impact Academy

TAH Impact Academy je vzdělávací součást Centra TAH, která nabízí specializované mezioborové kurzy. Program vznikl z přesvědčení, že efektivní vzdělávání v kontextu výzev a příležitostí, které před člověkem stojí, má vycházet z mezioborového vzdělávacího principu.

Proč tato studie vznikla

I v roce 2025 představuje generativní AI jednu z nejdynamičtěji se rozvíjejících technologií, která má vzrůstající bezprostřední dopad na literární tvorbu. České spisovatelstvo, překladatelé a další literární profesionálové čelí otázkám, na které dosud neexistují jednoznačné odpovědi: Jak AI zodpovědně využívat? Kde jsou etické hranice? Jak ochránit autorská práva? Jakým způsobem zasáhne AI do mé práce a mohu s tím něco udělat?

Výsledky šetření nám umožnily navrhnout kurz, který reaguje na reálné potřeby české literární komunity – ne na naše domněnky o nich.

Toto šetření má explorativní charakter a nepředstavuje reprezentativní zobrazení celé české literární scény. Jeho cílem bylo získat vhled do postojů a potřeb aktivních literárních profesionálů, který poslouží jako základ pro tvorbu vzdělávacích programů.

Postoje českého spisovatelstva k AI:

Hlavní zjištění

Dotazníkové šetření mezi 73 českými literárními profesionály (srpen–říjen 2025) poskytuje vhled do vztahu české literární komunity k umělé inteligenci. Studie vznikla ve spolupráci Centra TAH a Edinburgh Futures Institute jako základ pro přípravu kurzu AI & Literatura – Zodpovědný průvodce pro literární praxi.

Pět klíčových zjištění:

1 Vysoká míra zkušenosti, nikoliv závislosti:

93 % respondentů má s AI zkušenost, přičemž 65 % ji používá pravidelně nebo příležitostně. AI však neslouží jako primární tvůrčí nástroj – spisovatelé ji využívají především pro rešerše (67 %) a brainstorming (54 %), nikoliv pro samotné psaní.

2 Jednoznačná dominance ChatGPT:

92 % respondentů používá ChatGPT, ostatní nástroje výrazně zaostávají. V oblasti překladů dominuje DeepL (82 %). Specializované nástroje pro literární psaní zůstávají téměř nepoužívané.

3 Etické a právní obavy převažují nad technickými:

Největší znepokojení vzbuzuje nedobrovolné použití textů k tréninku AI, tlak na snižování honorářů, ztráta autenticity a právní nejasnosti kolem autorství. Technická náročnost nebo finanční náklady spojené s přístupem k AI obavy nevyvolávají.

4 AI jako pomocník, ne spolutvůrce:

Spisovatelé jsou ochotni AI využívat pro rutinní činnosti a rešerše, ale odmítají ji vpustit do vlastního kreativního procesu. Nepovažují ji za nástroj pro generování nápadů, překonání tvůrčího bloku nebo experimentování s novými formami.

5 Poptávka po zodpovědném vzdělávání:

65 % respondentů by uvítalo osobní metodiku práce s AI, 55 % očekává praktický přehled nástrojů a 40–45 % žádá etický kodex a právní checklist. Pouze 5 % má zájem vytvořit v rámci kurzu vlastní literární text s pomocí AI.

Závěr

České spisovatelstvo neignoruje AI, ale přistupuje k ní rezervovaně a s obavami. Ohledně vzdělávání očekává takové, které poskytne praktické dovednosti, a především etický a právní rámec pro dlouhodobě udržitelnou integraci AI do literární praxe.

Kontext: Literatura v éře umělé inteligence

Velké jazykové modely jsou nejvýkonnější právě v textové modalitě – tedy v médiu, které je pro literaturu základní. Zatímco AI asistuje designérům při tvorbě vizuálů nebo hudebníkům při komponování, spisovatelé pracují přímo v médiu, ve kterém jsou současné AI modely nejschopnější. To vytváří pro literární profesi specifickou situaci: AI není jen pomocný nástroj, ale technologie operující v jejich přirozeném tvůrčím prostoru.

Mezinárodní výzkumy ukazují, že spisovatelé napříč zeměmi prožívají podobné obavy a dilemata. Česká literární scéna tyto obavy do velké míry sdílí, má však svá specifika – práci v menším jazyce, svébytnou literární tradici a specifické ekonomické podmínky. Proto jsme před návrhem vzdělávacích programů považovali za důležité zjistit, jak spisovatelská komunita AI vnímá a používá.

Metodologický přístup

Dotazníkové šetření jsme realizovali v měsících srpnu až říjnu 2025 mezi členy Asociace spisovatelů ČR a dalšími literárními profesionály. Dotazník kombinoval uzavřené otázky (umožňující kvantitativní analýzu) s otevřenými otázkami (zachycujícími nuance postojů a osobní zkušenosti).

Sběr dat byl dobrovolný a anonymní. Celkem se zúčastnilo 73 respondentů, což představuje dostatečný vzorek pro explorativní výzkum, i když ne pro reprezentativní zobrazení celé české literární scény.

Struktura zprávy

Tato studie je rozdělena do následujících částí:

1 Demografie a profesní kontext
Věk respondentů a jejich vztah k literární tvorbě

2 Zkušenosti s AI
Jak intenzivně a v jakých fázích tvorby spisovatelé AI používají

3 Bariéry a obavy
Co spisovatele znepokojuje

4 Přínosy a motivace
Kde vidí potenciální hodnotu AI

5 Očekávání od kurzu
Co skutečně potřebují a chtějí

6 Celkové shrnutí
Syntéza zjištění a zasazení do mezinárodního kontextu

1 Demografie a profesní kontext

Věk a generace

Z celkového počtu 73 respondentů největší skupinu tvořili autoři ve věku 26–45 let (65%), menší, ale stále výrazná věková skupina je 46–55 (14%), ale také skupina nad 65 let (14%). Nejmladších do 25 let a starších autorů ve věku 56–65 se šetření zúčastnilo relativně málo. Výsledky průzkumu tedy nejsilněji mluví o postojích střední literární generace. Nízké zastoupení mladých autorů může být dáno tím, že nejsou dosud zapojeni do života literárních institucí a etablovaných komunit, jimž byl dotazník distribuován.

Literární specializace

Přibližně polovinu respondentů tvořili literární překladatelé (54%), dalšími četně zastoupenými skupinami byli prozaici (33%) a básníci (28%). V menší míře potom esejisté, nakladatelští a časopisečtí redaktoři a editoři. Zcela minimální zastoupení potom měli kritici, dramatici či scénáristé. Vysoký podíl literárních překladatelů je třeba brát v potaz při interpretaci výsledků šetření, neboť tato skupina má pochopitelně poněkud jiný vztah např. k ekonomickým souvislostem literární práce než autoři věnující se volné tvorbě v oblasti poezie či prózy.

Úroveň tvůrčí aktivity

Více než polovina respondentů se označila přívlastkem „zkušený“ (53%, tedy pravidelně a dlouhodobě publikující) a třetina jako „profesionál“ (35%, široká recepce, ocenění apod.). Začínajících či mírně pokročilých autorů bylo mezi respondenty minimum. Dotazníkové šetření tedy zachycuje pohled lidí, pro něž psaní není jen hobby, ale do velké míry tvoří jejich profesní identitu a zřejmě i zdroj příjmů, jelikož v otevřených odpovědích se často objevoval strach ze ztráty profese, snižování honorářů a „devalvace lidské práce“.

2 Zkušenosti s AI

Celková zkušenost s AI

Jen malá část respondentů nemá s AI žádnou zkušenost (7%). Většina dotázaných umělou inteligenci alespoň nárazově vyzkoušela (20%) a zhruba dvě třetiny ji používají příležitostně (37%) či pravidelně (28%). Pouze velmi málo autorek či autorů má AI pevně integrovanou do svých tvůrčích a pracovních postupů (7%). Tyto výsledky ukazují na poměrně vysokou míru zájmu o používání AI, ovšem nikoli jako primární tvůrčí cesty, ale spíše jako doplňku k obvyklým tvůrčím postupům.

Konkrétní nástroje

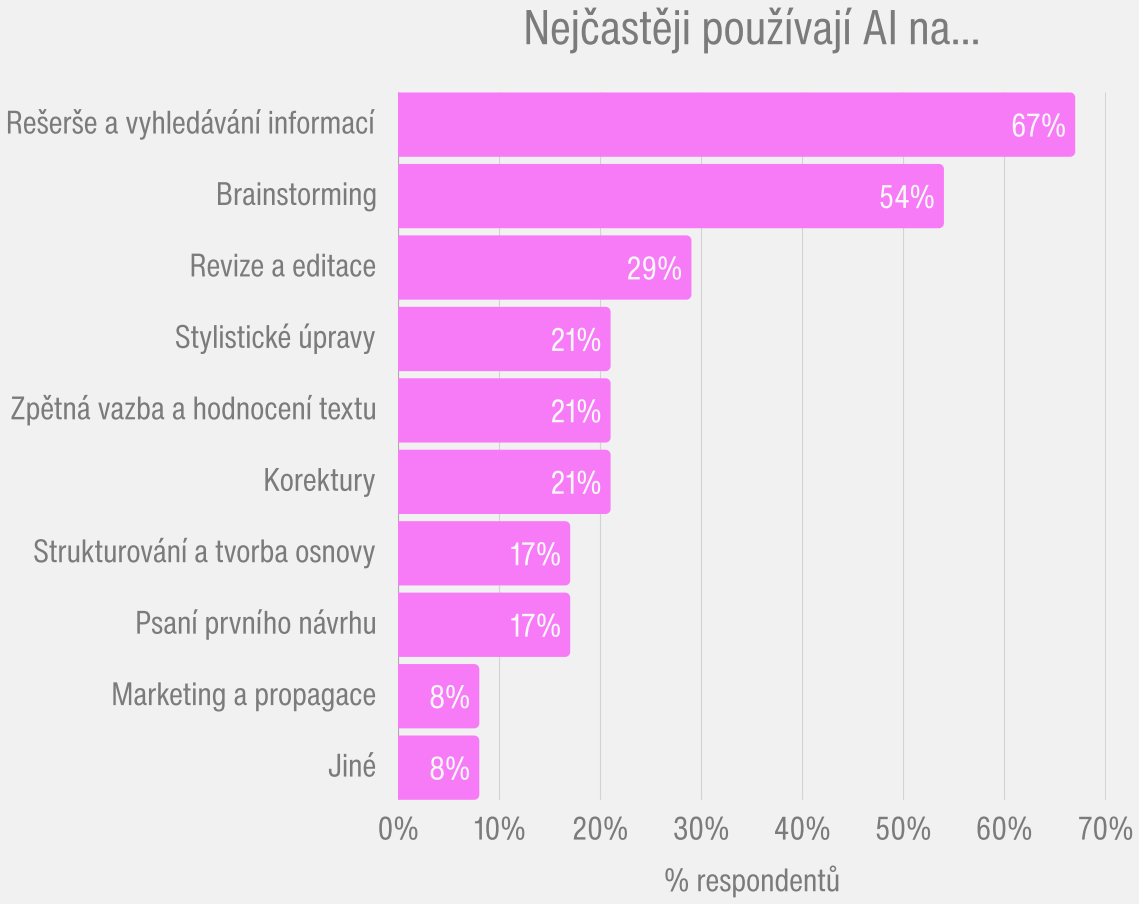
Mezi konkrétními velkými jazykovými modely jednoznačně dominuje užívání ChatuGPT (92 %), ostatní modely jsou výrazně méně používané (Claude, Gemini, „jiný LLM“ mají kolem pětiny uživatelů). To jednoznačně ukazuje na skutečnost, že respondentům představy o umělé inteligenci a postoje k ní formuje ChatGPT. Nástroje specializované na literární psaní typu Sudowrite jsou používány jen zcela výjimečně. Mezi nástroji pro překlad je rovněž jasný vítěz – a to aplikace DeepL (82%).

Fáze tvorby, kde se AI používá

Respondenti používají AI nejčastěji pro výzkum a rešerše (67 %), brainstorming a generování nápadů (54 %), revize a editace textů (29%); mnohem méně často pouštějí AI k zásahům do stylu (21%) či do samotného psaní textů či jejich strukturování (17%). Je tu tedy zřejmá obezřetnost, kterou si respondenti vůči AI zachovávají, a také pragmatičnost – nepouštějí ji do samotného tvůrčího procesu psaní, ale využívají její pomoc před jeho samotným zahájením a nebo při formální finalizaci textů.

Fáze tvorby, kde se AI používá

Graf 1

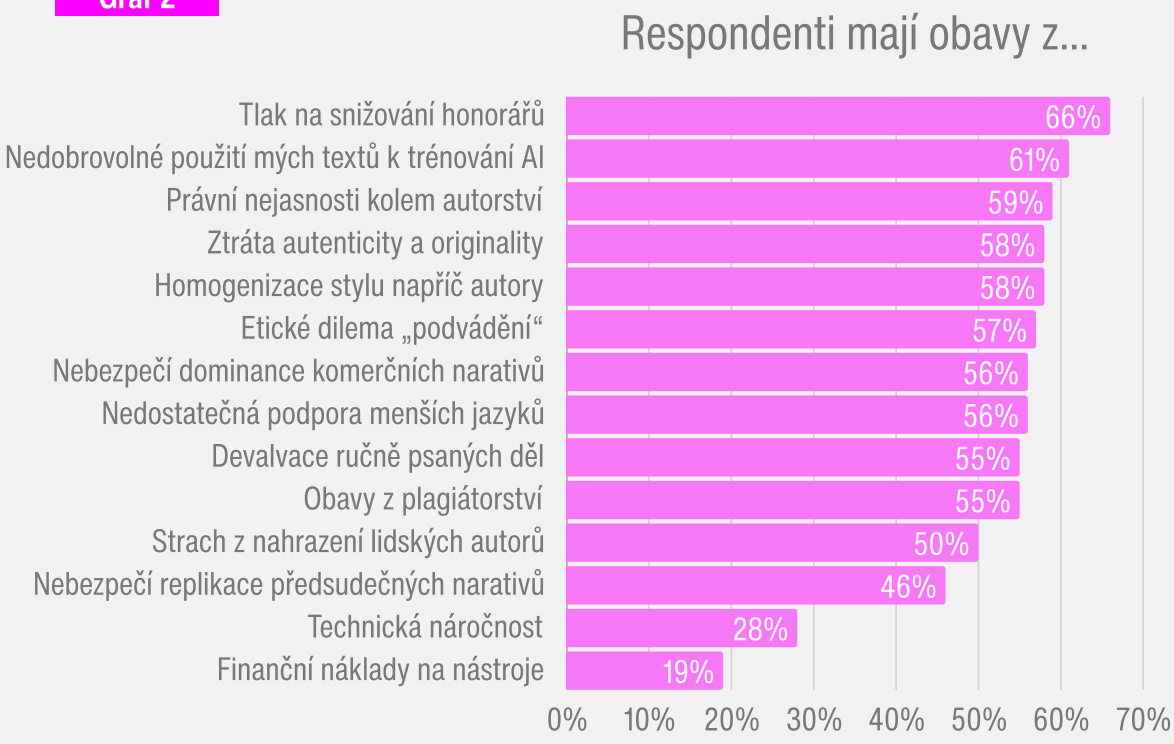
Respondenti mohli zvolit více odpovědí. Uvedené hodnoty vyjadřují podíl respondentů, kteří danou možnost zvolili.

3 Bariéry a obavy

K obavám spojeným se vstupováním AI do literárního světa se respondenti vyjadřovali prostřednictvím hodnocení na pětistupňové škále od bodu „vůbec mě neznepokojuje“ až po bod „mám obrovské obavy“. Mezi nejvážnější obavy patřily ty spojované s nedobrovolným použitím textů k tréninku AI, s tlakem na snižování honorářů a devalvací ručně psaných děl, se ztrátou autenticity a originality, s nedostatečnou podporou malých jazyků, s dominancí komerčních narativů a s právními nejasnostmi kolem autorství. Naopak technická náročnost používání AI nebo finanční náklady s ní spojené prakticky žádné obavy nevyvolávají. Jednoznačným zdrojem obavy z AI je tedy její etický a právní rozměr.

Graf 2

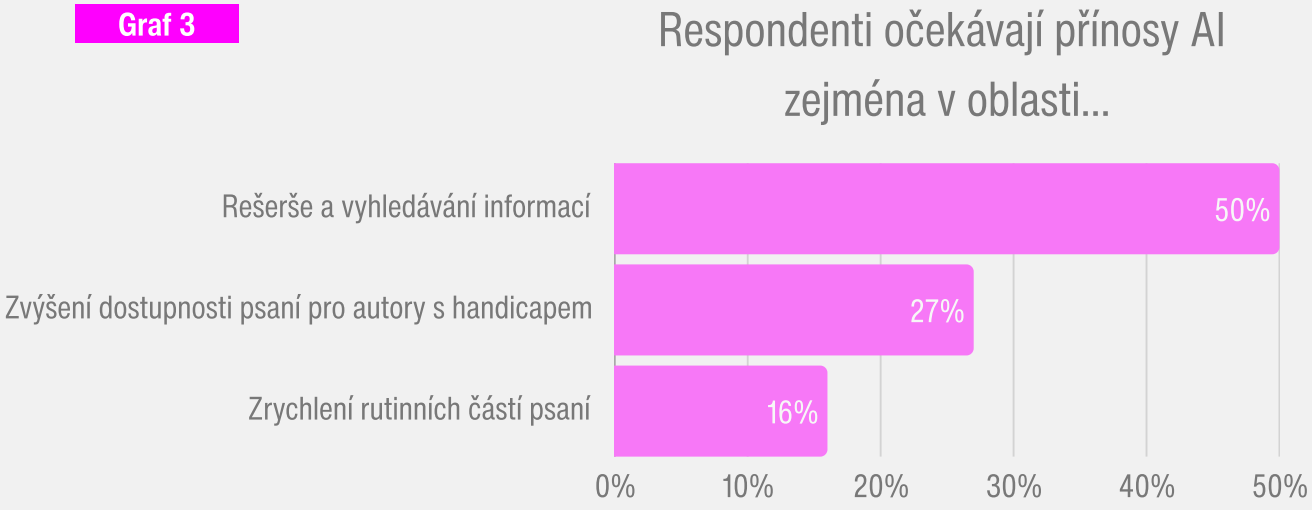
Uvedené hodnoty představují index míry obav (0–100 %) vypočtený z váženého průměru odpovědí na pětistupňové škále (1 = vůbec mě neznepokojuje, 5 = mám obrovské obavy).
Hodnoty nevyjadřují podíl respondentů, ale intenzitu znepokojení.

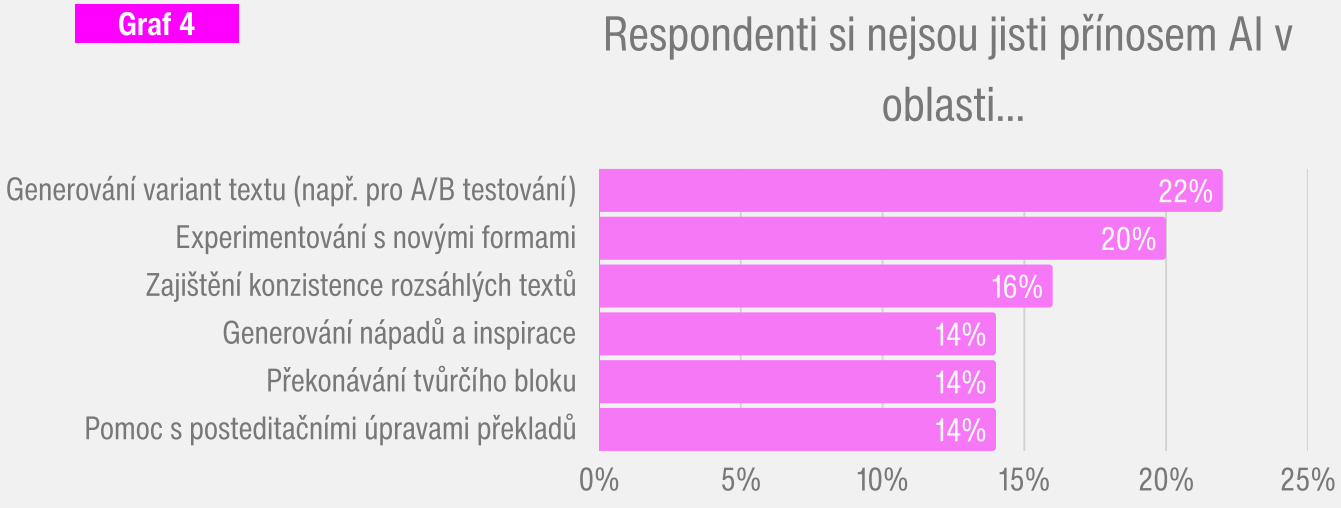
4 Přínosy a motivace

Obdobným způsobem odpovídali respondenti na možné přínosy AI pro tvůrčí práci. Vznikl tak zrcadlový obraz k odpovědím o obavách a zároveň se potvrdila relevance svědectví o dosavadních způsobech užívání AI mezi spisovateli. Největší možné přínosy totiž respondenti vidí v usnadnění tvorby rešerší, v zrychlení rutinních částí psaní, ale také v pomoci autorům s fyzickým či jiným handicapem. Ovšem mnohem jednoznačněji se respondenti vyjadřovali k tomu, kde jim podle jejich mínění AI nepomůže: experimentování s novými formami, generování variant textů, zajištění konzistence textů, generování nápadů, překonání tvůrčího bloku. Celkově lze tedy říci, že jsou spisovatelé připravení AI přiznat roli pomocníka, ovšem ne spolutvůrce.

Graf 3

Graf 4

Uvedené grafy vycházejí z pětibodové škály hodnocení a ukazují, v jakých oblastech respondenti přisuzují AI významný přínos (4–5), případně v nich zůstávají nejistí (3).

5 Očekávání od kurzu „AI a literatura“

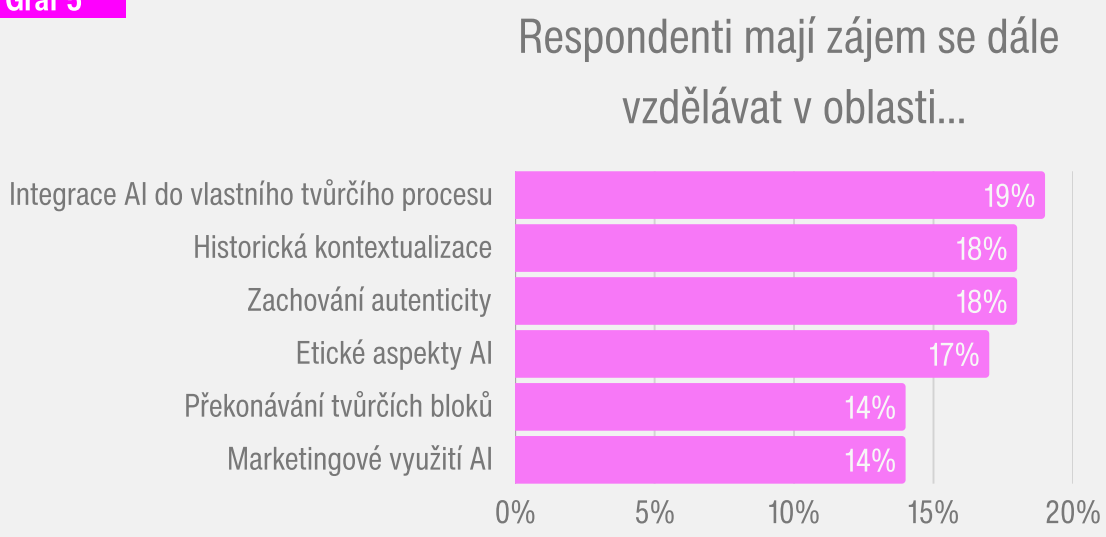
České spisovatelky a spisovatelé tedy vyjádřili v rámci dotazníkového šetření zcela jednoznačně své zásadní obavy a pochybnosti spojené s AI. Zároveň se však netajili svou vůlí se v oblasti AI vzdělávat - a to zejména v oblastech praktického používání konkrétních nástrojů a v principech komunikace s AI (efektivní prompting).

V konceptuální rovině vyjádřili především zájem pochopit fungování AI technologie a rovněž seznámit se s teoretickým rámcem autorství v době AI. V oblasti právních a etických aspektů AI je jednoznačně největší zájem o aktuální stav legislativy (AI Act, autorské právo) a rovněž o problematiku etických dilemat a osobního rozhodování. Mezi profesními aspekty AI dominoval zájem o téma ekonomických dopadů AI na literární profese. Ve sféře kreativního využívání AI byly odpovědi respondentů ambivalentní – výrazný zájem, ale ani jasné odmítnutí nespojili s tématem experimentálních literárních forem, s překonáváním tvůrčích bloků ani s žánrově specifickými technikami využití AI.

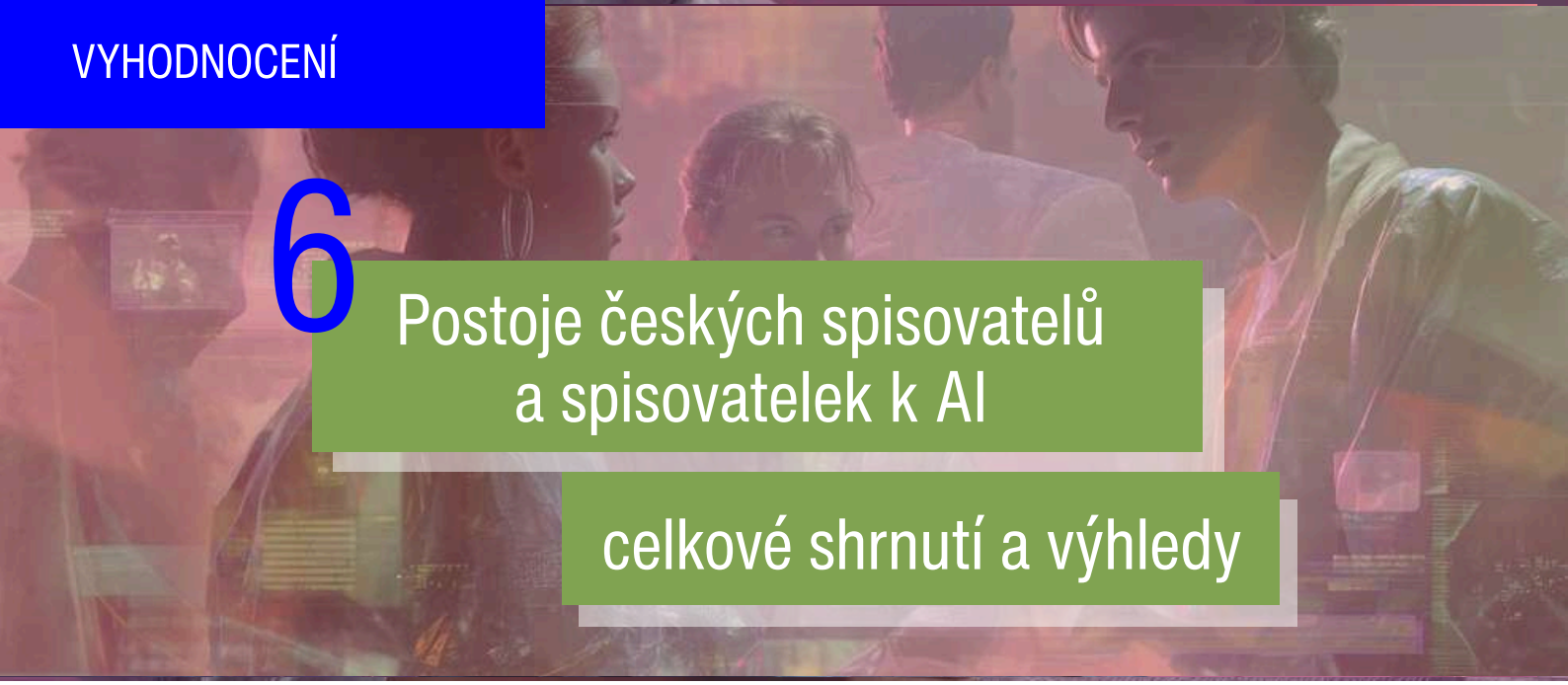
O mnoho jednoznačnější byly odpovědi na otázku po preferovaných výstupech kurzu – nejžádanější možností se stala osobní metodika práce s AI (65 %), zájem byl vyjádřen rovněž o praktický přehled nástrojů a promptů (55 %) a v neposlední řadě o etický kodex pro vlastní práci s AI a právní checklist (po 40–45 %). Možnost vytvořit či dokončit v rámci kurzu vlastní literární text byla zajímavá pro pouhých 5% respondentů.

I zde se tedy potvrdil sklon českých spisovatelů a spisovatelek nevnímat AI jako zkratku ke snadné tvorbě textů, ale spíše tendence vybudovat si v kontextu AI dlouhodobě udržitelný, etický a právně bezpečný způsob práce.

Graf 5

Graf zobrazuje podíl respondentů, kteří danou oblast označili jako svou nejvyšší vzdělávací prioritu v rámci rankovací otázky (N = 20).

6 Postoje českých spisovatelů a spisovatelek k AI

celkové shrnutí a výhledy

Celkovou účast českého spisovatelstva (i ve srovnání s předchozími zahraničními průzkumy) na dotazníkovém šetření lze hodnotit jako vysokou, což značí silný zájem literární komunity o problematiku AI a jejího vztahu ke světu literatury. Charakteristickým znakem šetření je také převažující účast zkušených a profesionálních autorů a autorek, pro které AI může znamenat citelnou změnu dosavadních tvůrčích a profesních podmínek.

Důležitá je rovněž zpráva o tom, že literární svět rozhodně AI nebojkotuje, většina jeho aktérů s ní má už poměrně širokou zkušenost, což ovšem v žádném případě neznamená, že AI začíná spisovatele a překladatele nahrazovat. Jejich vztah k AI je opatrný, zodpovědný a pragmatický. Přijímají AI jako praktický nástroj pro rešerše, jazykové úpravy či další činnosti rutinního charakteru. Slibují si urychlení práce právě v těchto fázích tvorby, ovšem ty skutečně tvůrčí, kreativní a umělecké činnosti si zachovávají sami pro sebe. V AI jsou tedy ochotni vidět praktického pomocníka, nikoli ovšem spolutvůrce textů. Tento postoj má svou logiku, která je patrná i z vyjádřených obav – jednou z nich je i obava z homogenizace autorských stylů vlivem AI. Obavám ovšem dominují právní, ekonomické a etické otazníky: nedobrovolné použití vlastních textů k tréninku modelů, tlak na snižování honorářů, devalvace lidské tvorby záplavou nekvalitních generovaných narativů. I proto respondenti očekávají vzdělávání, které jim poskytne nejen praktické dovednosti v práci s AI nástroji, ale i jasný právní a etický rámec, aby mohli AI bezpečně, odpovědně a smysluplně integrovat do své tvůrčí praxe.

Srovnání se zahraničními výzkumy

Tato naše zjištění se v zásadě shodují s výsledky kvantitativních i kvalitativních průzkumů, které byly na toto téma již realizovány v uplynulých letech v zahraničí. Například tým badatelů z University of Haifa (Israel) a Wellesley College (USA) ve studii „Fanfiction in the Age of AI: Community Perspectives on AI-Assisted Writing“[1] publikované v prestižním časopisu International Journal of Human–Computer Interaction ukázal, že nejen etablovaní spisovatelé považovaní za literární profesionály, ale i komunity amatérských autorů věnujících se fanfiction mají s AI napjatý vztah. Jedná se o šetření, kterého se účastnilo 157 členů převážně anglofonní fanfiction komunity, jejíž členové pocházeli ze Severní a Jižní Ameriky, Asie a Evropy. (I v tomto srovnání si náš bohemikálně zaměřený průzkum se 73 respondenty uchovává svou váhu.) Pouze 10% z nich je ochotno akceptovat texty plně generované AI. Naprostá většina (83%) toleruje AI jen pro technikálie jako je kontrola pravopisu apod. 78 % z těchto autorů a autorek se obává ztráty osobního „lidského“ hlasu, pokud by psali spolu s AI. Víc než polovina z nich (66%) ztrácí zájem o četbu povídky, pokud ví, že byla napsána AI.

[1] Alfassi, R., Cooper, A., Mitchell, Z., Calabro, M., Shaer, O., & Mokryn, O. (2025). Fanfiction in the Age of AI: Community Perspectives on Creativity, Authenticity and Adoption. International Journal of Human–Computer Interaction, 1-33.

Typologie spisovatelstva podle vztahu k AI

Autorský kolektiv stojící za kvalitativně zaměřenou studí „Holding the Line: A Study of Writers' Attitudes on Co-creativity with AI“[2] tato zjištění pak ověřuje na základě důkladných rozhovorů a pozorování práce skupiny 37 autorů a autorek, jejichž složení bylo maximálně rozmanité z hlediska věku, genderu i literární zkušenosti (zastoupeni byli úplní amatéři i profesionální tvůrci). Studie mezi těmito autory identifikovala typologické rozdíly (hédonisté, kteří jsou ochotni hrát si s AI prakticky v kterékoli fázi tvorby; pragmatici, kteří AI berou tam, kde jim šetří čas; umělci, kteří jsou vůči AI nejvíce rezervovaní a připouští její účast pouze tam, kde nezasahuje do umělecké autonomie). Celkově však ukazuje na snahu autorstva chránit si vlastní kreativitu a zabránit tomu, aby AI „psala místo nich“. Zároveň tento výzkum ukázal na silnou potřebu autorů a autorek jasně si definovat, kdy AI může zasahovat do tvůrčího procesu. Studie však také ukazuje, že spisovatelé nejsou jednotná skupina - jejich postoje se dílčím způsobem liší vzhledem k úrovni získaných kompetencí a povaze záměrů, které si spojují s tvorbou literárního textu. Klíčové pro budoucí návrhy AI nástrojů, ale i pro vzdělávací aktivity v této oblasti je tedy umožnit personalizaci hranic zapojení AI do tvůrčího procesu a přizpůsobení se různým typům autorů.

Postoje čtenářstva k AI literatuře

Tento diferencovaný přístup k AI se ostatně projevuje i na straně čtenářů, kteří rovněž mají spíše rezervovaný vztah k textům (spolu)generovaným AI a jsou ochotni je akceptovat různou měrou v různých kontextech. Např. studie „Of love & lasers: Perceptions of narratives by AI versus human authors“[3] ukázala, že nejnižší míru tolerance mají čtenáři u těch žánrů, které jsou tradičně spojovány s vysokou mírou zapojení lidské emocionality (červená knihovna), ale naopak u žánrů se silnější vztahem ke světu techniky a vědy (Sci-fi) takové bariéry nejsou. Celkově ovšem platí, že ochota číst a kupovat knihy, na kterých se podílela AI, je citelně nižší, než v případě knihy deklarovaných jako čistě lidský tvůrčí výkon (v případě beletrie je tento postoj výrazně silnější než v případě non-fiction literatury).[4]

[2] Behrooz, Morteza, Yuandong Tian, W.K.F. Ngan, Yael Yungster, Justin Wong and David Zax. “Holding the Line: A Study of Writers' Attitudes on Co-creativity with AI.” ArXiv abs/2404.13165 (2024): n. pag.

[3] Raffloer, G., & Green, M. (2025). Perceptions of narratives by AI versus human authors. Computers in Human Behavior: Artificial Humans, https://doi.org/10.1016/j.chbah.2025.100168

[4] Manewitsch, V., & Kaiser, C. (2025). Consumer Response to AI-Generated Books in a Pressured Market. NIM. https://www.nim.org/en/publications/detail/consumer-response-to-ai-generated-books-in-a-pressured-market

Historická paralela: Spisovatelé a internet

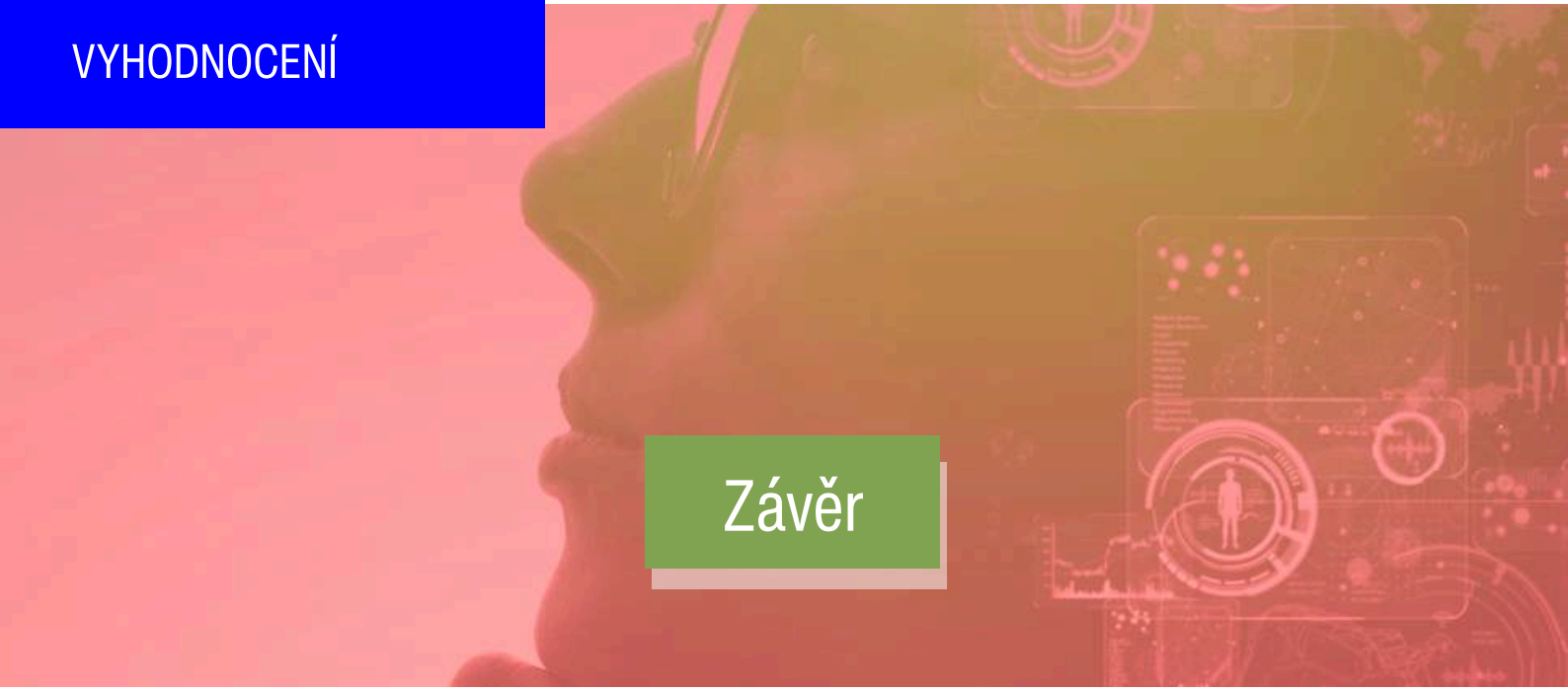
Všechny tyto postoje – ať už zjištěné naším šetřením mezi českými literáty, nebo identifikované v zahraničních výzkumech – je třeba brát jako zprávu o aktuálním stavu interakcí mezi světem literatury a umělou inteligencí. Povaha těchto interakcí se s vysokou pravděpodobností bude ještě vyvíjet spolu s růstem obeznámenosti literátů s fenoménem AI. Ostatně když nahlédneme do postojů, které vyjadřovali čeští spisovatelé na přelomu milénia vůči internetu jako největší digitální novince své doby, najdeme v nich podobné zneklidnění a obezřetnost jako tu, kterou vyjádřili respondenti našeho aktuálního šetření. Jedním příkladem za všechny mohou být tato slova, kterými se literární kritik a historik Martin C. Putna v září 1996 obrátil k českým básníkům: „Zcela mimo dosah chápání většiny z nás vzniká zcela nový svět kultury internetu, počítačových her a virtuální reality. Děsíme se takového světa, pokládáme jej za pseudokulturu, a nebo rovnou za projevy přicházejícího, dobro a zlo, skutečnost s podvodem směšujícího Antikrista. Možná, že je to pravda. Ale jak to můžeme vědět s jistotou, když o tom novém světě nic nevíme?“[5] Podobné obavy a nejistoty (ovšem vedle řady výroků věcných a smířlivých) se objevily i v odpovědích na otevřené otázky našeho dotazníku: „Pozor! Jsou to jen stroje, ale schopné nejen zavést, ale i svést z cesty pravdy a reality. Jsou programované pro potřeby jejich tvůrců, nikoliv uživatelů. Udržet je na uzdě pro potřeby uživatele vyžaduje zralost schopnosti úsudku. (...) Jsou to nástroje založené na vykrádání předchozích děl bez souhlasu jejich autorů, jejich používání nutně povede ke snižování lidských kompetencí a kreativity. (...) AI nevnímám jako nástroj jakkoli zajímavý pro tvůrčí činnost, bezchybnost mě nezajímá a nezajímají mě lidi, které zajímá. Svět míří do prdele a jede tam na koni všeho umělého od nehtu po inteligenci.“

Pevně věříme, že podobně jako z internetu tak ani z generativní AI se antikrist nevyklube – a že tato technologie není a priori zlá ani dobrá. Bezpečná může být, pokud bude používána informovaně, zodpovědně a s ohledem na etické konsekvence – a k tomu by chtěl přispět i náš kurz „AI a literatura“.

Vyhodnocení zpracoval:
Karel Piorecký

[5] Putna, M. C. (1996). „Kázání k umírajícím“. Literární noviny, 7(47), 12.

Závěr

Toto dotazníkové šetření poskytuje vhled do postojů části české literární komunity k umělé inteligenci. Zjištění potvrzují, že spisovatelstvo AI neignoruje, ale přistupují k ní s rozvahou a kritickým odstupem. Vyžadují-li vzdělání v této věci, tak nežádají technologické zkratky k snadné tvorbě, ale pomoc integrovat AI do své praxe zodpovědně a s respektem k hodnotám, které literaturu definují.

Kurz AI & Literatura, který Centrum TAH pilotuje v rámci TAH Impact Academy, přímo odpovídá na tyto potřeby. Nebude učit AI psát za spisovatele, ale pomůže spisovatelům pochopit, jak s AI autonomně pracovat.

Tato studie je začátkem, ne koncem. Centrum TAH ve spolupráci s Edinburgh Futures Institute plánuje pokračovat v rozvoji vzdělávání pro spisovatele v oblasti AI.

Těšíme se na další spolupráci s českou literární komunitou.

Kontakty

Pro dotazy ke studii:

Karel Piorecký
piorecky@ucl.cas.cz

Pro dotazy ke kurzu AI & Literatura:

TAH Impact Academy
academy@tah-centre.org

Pro media a partnerství:

Marcel Kraus
marcel.kraus@tah-centre.org

Citace

Piorecký, K. a kol. (2025). *Postoje českého spisovatelstva k AI: Dotazníkové šetření mezi českými literárními profesionály.* Centrum TAH ve spolupráci s Edinburgh Futures Institute.

Tato studie je licencována pod Creative Commons Attribution 4.0 International License. Můžete ji volně sdílet a citovat s uvedením zdroje.

Grafika byla vytvořena v iterativním procesu spolupráce mezi člověkem a AI nástroji, kde finální výběr a úpravy podléhaly lidskému posouzení a etickým kritériím. Grafiku studie zpracovaly: Eliška Štrosová, Klára Nechvílová